- 55 -

RAHMÂN SÛRESİ

Mushaftaki sıralamaya göre kitabımızın 55., nüzûl sıralamasına göre 97., mufassal kısmı birinci sûreler grubunun beşinci sûresi olan Rahmân sûresi, Mek-ke'de nâzil olmuştur. Âyetlerinin sayısı 78'dir.

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"

Hamd yalnız ve yalnız âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Salât ve selâm Allah'ın Rasûlüne, O'nun pâk aile halkına ve ashabına olsun. Rabbimiz bizden kabul buyur. Çünkü sen her şeyi işitensin, her şeyi bilensin.

Rahman sûresi, Mekke'de nâzil olmuş, Rabbimizin biz kullarına sayısız nimetlerinin gündeme geldiği 78 âyetlik bir sûredir. Rab-bimizin cennette mü'min kulları için hazırladığı akla hayale gelmedik nimetlerinin gündeme getirildiği ve her bir nimet gündeminin sonunda da: "Rabbinizin hangi nimetini yalanlarsınız?" buyurularak düşünmeye, kulluğa, kendisine teşekküre dâvet edildiğimiz bir sûre. "Değilse, siz bilirsiniz, eğer Rabbinize itaate, Rabbinize kulluğa yönelmez, bu dünyada O'nun istediği bir kulluk hayatını yaşamazsanız, kesinlikle bilesiniz ki dayanılmaz bir Cehennem azabı sizi beklemektedir," denilerek cehennemin de vasfedildiği bir sûredir.

Rahmân sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. Rasûlullah efendimiz bu sûreyi etrafındaki ashabına okuyunca onlar sessiz kalmış, sessizce dinlemişler ve Allah'ın Resûlü onlara şöyle buyurmuştu: "Ben Rab-bimden gelmiş olan bu sûreyi size tilavet ederken neden öyle sessiz kaldınız? Niye bir tepki vermediniz? Halbuki Ben bu sûreyi sizin din kardeşlerinize okumuştum da onlar: ***"Rabbinizin hangi nimetlerini yalan sayarsınız?"*** şeklindeki sorusuna gelince hep birden demişlerdi ki, "ya Rabbi senin üzerimizdeki nimetlerinden hiç birisini yalan saymayız." Sahâbe-i kiram efendilerimiz de: "Onlar kimlerdir ey Allah'ın Resûlü?" diye sorunca: "Onlar sizin din kardeşleriniz cinlerdir"

buyurdu. Bu ifadelerden anlıyoruz ki, bu sûre Mekke'de nâzil olmuştur. Çünkü Resûlullah Efendimiz risaletinin 10. yılında, Taif seferinden dönüşünde cinlerle görüşmüş ve bu sûreyi onlara tebliğ buyurmuştur. Yine biliyoruz ki Rasûlullah Efendimizin, Mekke'de "bu sûreyi Kâbe'-nin avlusunda müşriklere kim ilân edecek? Bunu insanlara kim tebliğ edecek?" şeklindeki talebine evet deyip Rahmân sûresini ilk defa müşriklere Abdullah b. Mes'ud efendimiz tebliğ etmiştir. Rahmân sûresi, Mekke'de müşriklere duyurulan ilk sûredir.

Sûre, insanlarla birlikte, irade ve sorumluluk sahibi varlıklar olan cinlere de hitab eden Kur'an'daki tek sûredir. Sûrenin özellikle ön plana çıkan ayrı ve dehşetengiz bir ahengi vardır. âyetleri kısa kısa cümlelerden oluşmaktadır. Sûrede, kâinat sahasında Allah'ın açık ve gizli hâkimiyetinin delilleri açıklanmakta; sayısız nimetlerine, sınırsız kudretine dikkat çekilmekte ve bunun karşısında cinlerin ve insanların acz içerisinde Allah'a itaatten başka çareleri olmadığı bütün çıplaklığı ile ortaya konularak, onların sorumlulukları hatırlatılmakta ve itaatten yüz çevirirlerse karşılaşacakları kötü sonuçlar; boyun eğip, şerîatına uyarlarsa elde edecekleri hayırlı neticeler mucizevî bir üslupla dile getirilmektedir. Sûre, konuları bir hitap tarzı ile ele almakta, coşku ve belagat dolu bir akış içerisinde, Allah'ın kudretinin mükemmelliği, O'nun her şey üzerinde yaymış olduğu mutlak hâkimiyeti müthiş bir tablo halinde gözler önüne serilmektedir. Allah'a tabi olarak işlenen iyilik karşılığında mükâfat olarak vaadedilen Cennet'in bir tasviri yapılmakta ve isyan etmenin karşılığında kazanılan Cehennem azabı ile insan ve cinler topluca uyarılmaktadırlar.

Bir hadis-i şerife göre Resulullah (s.a.s), Rahmân sûresini okudu ve sonra ashabına; Niçin sizlerden cinlerin Rablerine verdiği gibi bir cevap işitmiyorum?" dedi. Onlar; "O cevap nedir ya Rasulallah?" diye sordular. Resulullah (s.a.s) şöyle cevap verdi: Ben; "Şimdi Rab-binizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?" âyetini okuduğumda, onlar; "Biz Rabbimizin hiç bir nimetini yalanlamıyoruz" dediler".

Bu rivayete göre, cinlerin Resulullah (s.a.s)i Kur'an okurken dinlemeleri olayı, nübüvvetin onuncu yılında, onun Taif'ten dönerken yolda dinlendiği bir esnada vuku bulmuştur. Bu rivayetten, cinlerin okunurken dinledikleri sûrenin Rahmân sûresi olduğu anlaşılmaktadır.

Sûre tek bir kelime ile, Allah Teâlâ'nın sıfatlarından biri olan "er-Rahmân" âyetiyle başlamaktadır. Peşinden Rahmân olan Allah'ın insanlara rahmetinin en büyük ve en kapsamlı tecellisi olan, Kur'an'ı öğrettiği bildirilmektedir: Kur'an'ı öğretti" (2). Sûreye bu şekilde bir gi-riş yapılmasının sebebi, Kur'an'ın bir insan sözü olmayıp, Allah Teâ-lâ'nın indirdiği bir vahiy olduğunun vurgulanmak istenmesidir. Ayrıca, diğer sıfatları yerine O'nun Rahmân sıfatının kullanılmış olması, insanlara bu âyetleri gönderip, onları

zulmetten kurtararak hidayete er-dirmek için indirmesinin, rahmetinin bir gereği olduğunun anlatılmak istenmesidir. Arkasından "İnsanı yarattı" (3) denilmektedir. Kur'an'ın öğretilmesi, insanın yaratılmasından önce zikredilmektedir. Allah'ın Kur'an'ı bir yol gösterici olarak göndermesi, O'nun Rahmân sıfatı yanında Hâlık (yaratıcı) sıfatının da bir gereğidir. Ayrıca, insanın yaratılışının sonra zikredilmesinin, O'nun ancak bu Kur'an ile insan olma özelliğinin gerçekleşebilmesinden dolayı olduğu da söylenebilir.

Sûrenin girişi mahiyetinde olan âyetler, bu Kur'an'ın Allah tarafından gönderildiğini ve doğru yola sevk ederek insanları delaletten kurtarmanın O'nun rahmetinin bir sonucu olduğunu ve insanların şuur, idrak ve akıl sahibi olarak yaratıldığını açıklamaktadır.

Arkasından uzay boşluğunda bulunan cisimlerin intizamını gözler önüne sererek bu nizamın adalet ve ölçü çerçevesinde ayakta durduğu; dolayısıyla, insanların hayatı devam ettirmek için kaçınılmaz olan alışverişlerinde kullandıkları ölçülerde dikkatli davranmaları gerektiği bildirilmektedir: "Sakın tartıda haksızlık ve taşkınlık yapmayın" (8).

Yeryüzünde insan için hazırlanan nimetlerden bahsedildikten sonra: "Öyleyken Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalan sayabilirsiniz?" (13) denilerek, insanoğlunun bunca nimet ve ihsana karşılık, inkârlarının büyük bir nankörlük olduğu anlatılmaktadır. Bu âyet sûrede devamlı olarak tekrarlanmıştır. âyetin metnindeki âlâ" kelimesi her tekrarda değişik bir anlam ifade etmektedir. Bu, kendinden önce gelen âyetin konusuna göre kudret, ihsan, harikuladelik, Allah ın sıfatları gibi anlamları karşılamaktadır.

Allah Teâlâ, âlemde sorumluluk sahibi kıldığı mahlukâtının; insan ve cinn'in yaradılış malzemesini zikretmektedir; "İnsanı ateşte pişmiş gibi kuru çamurdan yarattı. Cinleri de dumansız bir ateşten yarattı" (14-15). İşte böyle yaratma kudretine sahip olan bir Rab nasıl olur da yalanlanır?

Sûre Allah Teâlâ'nın, çoğu insanların gözü önünde bulunan veya meydana gelen, fakat gafletlerinden dolayı bir türlü fark edemedikleri mucizevî olayları tek tek zikrederek inkârcıların yalanlarken içinde bulundukları basiretsizliği bütün çıplaklığı ile ortaya koymaktadır. Öte taraftan; "Yeryüzündeki her şey yok olucudur. Celâl ve İkram sahibi olan Rabbinin yüzü (zatı) bâkî kalacaktır" (26-27) âyetiyle insanoğlu, yalın bir gerçekle, fena bulma olayıyla uyarılmaktadır.

Ölümlü varlığın peşinden gelen kalıcı gerçeklik böylece vurgulandıktan sonra başka bir bölüme, içinde kıyamet, azap ve dehşetinin yer aldığı bölüme geçiliyor: "Ey yeryüzündeki iki ağırlık (insan ve cin) sizin de hesabınızı ele alacağız ". Arkasından kıyamet gününün tabloları çiziliyor: "Gök yarılıp da

kırmızı sahtiyan gibi bir gül olduğu zaman" (37). "İşte o gün insana da, cinne de günahı sorulmaz" (39). "Suçlular simalarından tanınırlar da perçemlerinden ve ayaklarından tutulurlar" (41). "İşte bu, suçluların yalanladığı Cehennemdir. Bununla kaynar su arasında dolaşır dururlar. Öyleyse Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalan sayıyorsunuz?" (43-45).

Acıklı ve dehşet dolu azap ve cezalandırma bölümünden sonra, Allah'a itaat edenlerin karşılaşacakları nimet ve ikramların zikredildiği bölüm gelmektedir. "Rabbinin huzurunda durmaktan korkan kimseye iki Cennet vardır" (46). Bu cennetlerde, bulunan güzellikler, nimetler ve zevkler tasvir edildikten sonra, ilahî adalet çarpıcı bir üslûpla ortaya konmaktadır. İyiliğin karşılığı iyilikten başka bir şey midir?" (60). Böyle olduğu halde insanoğlu Rabbinin "nimetlerinden han-gisini yalan sayabilir" (61). vurgulandıktan sonra, tekrar cennet nimetlerinin güzellikleri dile getirilmektedir. "O ikisinden başka iki Cennet daha vardır" (62). Bu iki Cennetteki görüntü güzellikleri, meyveler ve huriler zikredildikten sonra, yine her âyetin ardından tekrarlanan; "Öy-leyse Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalan sayabilirsiniz?"ayeti yer almakta ve celal ve ikram sahibi Allah Teâlâ tesbih edilerek sûre son bulmaktadır: "Celal ve ikram sahibi olan Rabbinin adı ne yücedir" (78).

Bu mukaddimeden sonra inşallah sûrenin âyetlerini tek tek tanımaya geçebiliriz.

1-4. "Rahmân olan Allah Kur'an'ı öğretti; İnsanı yarattı, ona konuşmayı öğretti."

Rabbimiz Rahmân'dır. Kullarına karşı rahmeti, merhameti sonsuzdur. Kullarına karşı o kadar merhametlidir ki Rabbimiz, Rasû-lullah Efendimizin bir hadisinin beyanına göre "rahmet sıfatını yüz parçaya bölmüş, onlardan sadece bir tanesini yeryüzüne indirmiş, insan, hayvan ve diğer mahlukâtı arasında dağıtmış, geri kalan 99 parçasını da yarın cennette mü'min kullarına işletmek üzere kendi yanında saklamıştır." Evet yüz parça rahmetinden sadece bir parçasını yeryüzüne indirmiştir. Onun içindir ki anne, yavrusuna; baba, evlâdına; kadın, kocasına; koca, karısına; hayvan, yavrusuna merhamet e-der. Sadece yüz parçadan kendi payına düşen bir parça sebebiyle. Bir de geriye bıraktığı ve tecellisini yarın cennette göreceğimiz 99 parça rahmetini düşünün.

Rabbimiz kullarına karşı çok merhametlidir. Ama tabii kulları kendisine yönelir, kendisine kulluğa yönelir, kendisi için bir hayat yaşamaya karar verirlerse. Kendisini dinleyen, kendisinin istediği gibi bir hayat yaşayan kullarına karşı merhameti sonsuzdur Rabbimizin. Değilse kendisiyle çatışma içine giren, dinini, kitabını, peygamberini reddeden, kendi hevâ ve hevesleri istikâmetinde bir hayat yaşayan kimselere karşı da son derece intikam sahibidir Rabbimiz.

Rabbimiz Rahmân olduğu için, bu rahmetinin gereği olarak insanlara Kur'an'ı öğretmiştir. İnsanlara sonsuz rahmet ve merhametinin gereği olarak, onlara kendisini, kendisine kulluğu, cenneti, cehennemi tanıtan, hidâyeti gösteren kitap göndermiş, Kur'an'ı öğretmiştir.

Biz kullarına sonsuz rahmet ve merhameti sebebiyle kulu, elçisi Muhammed (a.s) aracılığıyla bize böyle bir kitap ulaştırarak nimetlerinin en büyüğüyle bizi şereflendirmiştir. Zira kitap nimeti, vahiy nimeti nimetlerin en büyüğüdür. Rabbimizin öteki tüm nimetleri işte bu kitap nimetiyle tamamlanmaktadır. Biz Rabbimizin tüm nimetlerine bu kitap sayesinde ulaşmaktayız. Çünkü nimetlerin başı ve en büyüğü iman ve hidâyet nimetidir. İman ve hidâyet olmadan başka hiçbir nimete ulaşmak mümkün değildir. İşte bu iman ve hidâyet nimetine de biz bu kitapla ulaşmaktayız.

Eğer rahmeti sonsuz olan Rabbimiz bize böyle bir kitap göndermeseydi, bizi kendi bilgisiyle şereflendirmeseydi biz hidâyeti nerden bilebilirdik? Kendini bize tanıtmasaydı, istediği kulluğu bize anlatmasaydı nerden bilebilirdik bunları? Bu dünyanın, bu hayatın mânâsını, bizi kimin var ettiğini, niçin dünyaya geldiğimizi ve nereye gittiğimizi, ölümün ne olduğunu, ölümden sonra nasıl bir hayatın bizi beklediğini nereden bilebilirdik? Nasıl bir hayat yaşayarak cennete gidebileceğimizi nereden bilebilirdik?

O Allah ki insanı yaratmıştır. Varlığımız Allah'tandır. Bizi yaratan Allah'tır. Gücü ve kudretiyle, ilmi ve hikmetiyle insanı en güzel bir özellikte yaratan O'dur. Yarattığı bu insana beyanı da öğretmiştir Rabbimiz. İnsana beyan gücünü de lütfetmiştir. Maksadını, meramını ifade etme, konuşma yeteneğini de vermiştir. Hem kendi meramını anlatma, hem de başkalarının meramlarını anlama, fehmetme yollarını öğretmiştir. İşte rahmeti gereği Rabbimizin insana lütfettiği bu beyan gücü, onu öteki varlıklardan, hayvanlardan ayıran en belirgin özelliğidir. Eğer Rabbimiz bizlere böyle bir beyan özelliği vermeseydi, meramımızı karşı tarafa aktarma, karşı tarafın meramını da anlama yeteneği vermeseydi, öteki varlıklar gibi hiçbir zaman konuşamayacak, konuşulanları anlayamayacak, eşyayı tanımlayamayacaktık.

Meselâ bir ağacı karşımızdakine anlatabilmek için sırtımıza bir ağaç yüklenip buraya getirmek zorunda kalacaktık. Bir dağı buraya taşımak zorunda kalacaktık. Ama bakın öyle yapmadan şu anda dağ deyince, ağaç deyince hemen anlıyoruz değil mi? Ne büyük bir nimettir bu değil mi? Böyle bir nimetin içinde olunca insan farkına varamı-yor. Bilmem böyle bir nimetin farkına varabilmek için Rabbimizin bizim dilimizi, konuşma özelliğimizi, kulağımızı, işitme yeteneğimizi, aklımızı, fikrimizi almasını mı bekliyoruz? O zaman mı anlayacağız bu nimetlerin ne anlama geldiğini? O zaman mı kadir ve kıymetini

bileceğiz bunların? O zaman mı şükre, Rahmeti bol olan Allah'a kulluğu yöneleceğiz? Sadece bunlardan mı ibaret Rabbimizin nimetleri?

5-10. "Güneş ve ayın hareketleri bir hesaba göredir. Yıldızlar ve ağaçlar O'nun buyruğuna boyun eğerler. O, göğü yükseltmiştir; tartıyı koymuştur. Artık tartıda tecavüz etmeyin. Tartmayı doğru yapın, tartıyı eksik tutmayın. Allah, yeri canlı yaratıklar için meydana getirmiştir."

Ay ve güneş de Allah'ındır. Onların yaratıcısı da Allah'tır. Rab-bimiz onlara da belli yasalar koymuştur. Tıpkı sizin yaratılışınız gibi, ay ve güneş de öyle gelişigüzel değil, belli bir hesaba göre yaratılmıştır. Rabbiniz ayın ve güneşin hareketlerini de belli bir yasaya bağlamıştır. Bu da sizin için bir nimettir. Sizler Rabbinizin o ay ve güneşe takdir buyurduğu yasalardan istifade ederek günlerin, ayların, yılların hesabını yapabiliyorsunuz. Onlar sizin için takvimcilik yapmaktadırlar. Rabbinizin koyduğu bu yasalardan hareketle önceden güneş tutulmasını, ay tutulmasını bilebilmektesiniz. Rabbiniz dilediği fevkalade bir durum, bir mûcize olmadıkça bu yasalarını da değiştirmiyor.

Yıldızlar ve ağaçlar da Rabblerine secde ederler. Yıldızlar ve ağaçlar Rabblerinin buyruğuna boyun büküp teslim olurlar. Rabbleri kendilerine neyi emretmişse, hangi fonksiyonu icra etmelerini istemişse, onlar da Rabblerinin yasalarına teslim olurlar. Allah kendileri için nasıl bir kulluk programı belirlemişse, onu mutlaka yerine getirirler. Allah'ın belirlediği yörüngenin dışına asla çıkamazlar.

Sadece onlar değil, insanın dışındaki tüm yaratıklar bir an bile yaratıldıkları gâyenin dışına çıkamazlar, Rabblerine kafa tutamazlar. Dağlar "Yeter artık ya Rabbi! Bizler biraz da senin yasalarının dışına çıkacağız!" diyemiyor. Güneş "Yeter artık bugün doğmayacağım! Bugün insanlara, kullarına ısı ve ışık göndermeyeceğim!" diyemiyor. Bulut yağmur yağdırmamayı tercih edemiyor. Bal arısı, "Yeter ya Rabbi artık ben bu kullarına bal yapmayacağım!" İnek, "süt vermeyeceğim!" diyemiyor. Elma ağacı elma vermezlik edemiyor. Kıyamete kadar Rabbimiz hangi varlığa ne misyon yüklemişse Rabblerinin emrine boyun büküp itirazsız onu yerine getiriyorlar, itiraz edemiyor, dışına çı-kamıyorlar.

Üstelik bunların hiçbirisinin cennete girme gibi bir dertleri, cehennemden kurtulma gibi bir endişeleri de yoktur. Ama insan cehennemle kuşatılmışken, her an cenneti kaybetme ve cehenneme yuvarlanma durumuyla karşı karşıyayken, çok zalim ve cahil davranıyor, kendi kendisine zulmediyor, Allah'a kafa tutuyor, Allah'la çatışma içine giriyor ve Allah'ın kendisi için belirlediği hayat programını yerine getirmiyor, Allah'a secde etmiyor, Allah'ın emir ve yasaklarına riâyet etmiyor.

İnsanın dışındaki tüm varlıklar ise bakın işte Rabbimizin beyan ettiği gibi O'nun buyruklarına boyun büküyorlar.

"Biz semayı yücelttik. İnsanın üzerine semâyı yükseltip bina ettik." Onu da biz yarattık. Onun yasasını da biz koyduk. İşte gördüğünüz gibi direksiz, desteksiz, payandasız semâyı da üzerinizde biz durduruyoruz. Allah tüm bu varlıkları yarattığı gibi, onların uyacakları kanunları da koymuş, onlar için bir denge sistemini de belirlemiştir. "Ey insanlar! Tartıda tecavüz etmeyin. Allah'ın koyduğu adâlet ölçüsünü, dengeyi bozmayın. Allah'ın koyduğu adâlet terazisine, Allah'ın koyduğu denge yasasına müdahale edip bozmadan yana bir tavır sergilemeyin! Benim fıtrî yasalarımı bozmayın!" diyor, ama gelin görün ki, insanlar önce kendi içlerindeki Allah'ın fıtrî yasalarını, denge unsurlarını bozmuşlar. Tevhid üzerine yaratıldıkları halde, kendilerini sadece Allah'a kulluk ortamından uzaklaştırmışlar, Rabblerine karşı bir takım varlıkları ortak koşmuşlar, şirkin içine düşmüşler. Sonra içlerinde gerçekleştirdikleri bu serkeşliği çevrelerine yansıtmışlar. Dağların fıtratını, yenilen, içilen yiyeceklerin fıtratını, bitkilerin, hayvanların, üzümün, suyun, kadının, erkeğin fıtratını bozmuşlar. Daha çok kazanmak, daha çok ekonomik güce ulaşmak için insan sağlığını hiçe sayarak her şeye müdahale etmişler.

Allah diyor ki, "ölçüyü, teraziyi bozmayın." Allah'ın koyduğu fıtrî yasalara müdahale etmeyin. Ölçtüğünüz zaman doğru ölçün, adâletli ölçün. Başkalarına zulmederek, başkalarının hakkına müdahale ederek kıyamet günü sizin için tutulacak terazinize yazık etmeyin. Her şeye bir denge koyan, her şeyi belli bir hak yasaya bağlayan Allah, hayatınızı, aile, toplum, ekonomik hayatınızı belli bir düzene koymuştur. Tüm hayatınızda Allah'ın istediği şekilde davranarak, Allah'ın yasalarına riâyet ederek, Rabbinizin koyduğu kurallara boyun büküp, teslim olarak ne Rabbinize, ne kendinize, ne de başkalarına karşı zalim konumuna düşmeyin. Kendi kendinizi ve toplumunuzu denge bozucu olarak, fesat çıkarıcı olarak helâke sürüklemeyin. Bakın Rabbi-miz bu kitabının pek çok yerinde bireysel ve toplumsal dengeleri bozan nice toplumların helâk olduklarını anlatmaktadır. Toplumun ticarî dengelerini alt üst eden Medyen halkı helâk olmuştur. Toplum içinde Allah'ın koyduğu cinsel yasayı bozan Lût kavmi helâk edilmiştir.

Özellikle burada ticaretteki ölçü ve tartıya riâyet isteniyor. İnsanların mala bakışlarının Allah'ın istediği gibi olması, Allah'ın haram-helâl yasalarına riâyet edilmesi, mal konusunda ölçüye-tartıya riâyet etmeleri emrediliyor. Şuayb'ın (a.s) toplumu olan Medyen ahalisinin en büyük hastalığı muamelat konusuna Allah'ı karıştırmamak ve ölçü-tartıya riâyet etmemekti. Ölçü ve tartıda kapitalist bir hayatı ortaya koymaktı. Maddeci ve materyalist bir anlayışın doruklaştırılmasıydı. Yeryüzünde Allah'ın koyduğu dengeyi bozuyor, insanların mallarını eksiltiyor, ihtiyaç olmayan malları reklamlarla ihtiyaçmış gibi yutturuyor, parayı eksiltiyor, paranın değerini düşürüyor ve haksız yere insanların ceplerine el atıyorlardı. Sadece kendi menfaatlerini düşünüyor, tüm

dünya kendilerine verilse bile bir türlü doymuyorlardı. Ekonomik insan olup çıktıkları için, insanlara ölçüp tartarken hep eksik ölçüp tartıyorlar, zulmediyorlardı. İşte şu anda, günümüzde bunların her çeşidini gördüğümüz bu ahlâksızlıklar bir toplumun helâkine sebep olmuş suçlardır, Allah korusun.

Sonra, Allah yeryüzünü de tüm mahlukâtı için yaratmış, meydana getirmiş, alçaltmış, sermiş, düzene koymuştur. Bizim istifademize sunmuş, bizim için onu zelil hale getirmiş, bize boyun büktürmüş, uysal hale getirmiştir. Yeryüzünü bir sergi olarak, bir döşek olarak bizim altımıza serivermiştir. Yani eğer şu anda bizler yeryüzünün omuzlarında gezip dolaşabiliyor, ona hükmedebiliyorsak, bilelim ki, biz ken-dimiz onu teslim aldığımızdan değil, Rabbimizin onu bize zelûl kıldığından, itaatli kıldığından, bizim emrimize âmâde kıldığındandır. Altımızda rahat durması için dağları kazıklar olarak arza çakmış, dağların arasından da bizim için geçitler, yollar açmış, ekip dikmemiz için ovalar kılmış, her şeyiyle onu bizim hizmetimize sunmuştur.

11-13. "Orada meyveler, salkımlı hurma ağaçları, kabuklu taneler, güzel kokulu otlar vardır. Ey insanlar ve cinler! Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

Orada, o yeryüzünde bizim için çeşitli meyveler vardır. Akıl ve hayalimize gelmeyecek çeşitte, renk ve tatta meyveler yaratmıştır bizim için Rabbimiz. Bizim yaşadığımız iklimin dışındaki coğrafyalarda daha neler var? Ne tür meyveler var? Onların çoğunu bilmiyoruz. Başka neler var? Salkımlı hurma ağaçları… Böyle birbirinin üzerine âhenkle dizilmiş hurmalar… Sonra kabuklu taneler… Filiz şeklinde toprağın üzerine çıkıp kendilerini bize arz eden her tür hububat çeşitleri… Sonra etrafa güzel koku saçan, bediî zevklerimizi okşayan, gülünden, çiçeğinden, otundan her tür bitki... Rabbimiz bunlarla bizim bozduğumuz şehir havalarını düzenliyor, temizliyor. Gönderdiği rüzgarlarla yapıları değiştiriyor. Dağların başındaki lâlelerin, sümbüllerin güzel kokusunu bizim evin içine kadar getiriyor. İnsanların bozup ifsat ettikleri şehirlerin pis ve çekilmez kokularından bizi kurtarıveriyor.

İşte gördünüz Rabbinizin size olan nimetlerini. Söyleyin bakalım, Rabbinizin hangi nimetlerine yalan dersiniz? Hangisini yalanlayabilirsiniz? Bunlardan hangisinin Allah'tan olmadığını söyleyebilirsiniz? Hangisini kendinize izâfe edebilirsiniz? Rabbinizin hangi gücünü, kudretini yalan sayabilirsiniz? Rabbiniz size bütün bu nimetlerini sunmasaydı ne yapardınız? Yaratabilir miydiniz güneşi? Var edebilir miydiniz ayı? Kendi kendinizi meydana getirebilir miydiniz? Bulabilir miydiniz şu beyân gücünüzü? Nereden, kimden alabilirdiniz o konuşma ve anlama yeteneğinizi? İndirebilir miydiniz? Yazabilir miydiniz böyle bir Kur'an'ı? Üzerinize böyle direksiz bir gökyüzü dikebilir, altınıza böyle bir yeryüzü serebilir miydiniz? Güneşi, ayı, yıldızları emrinize âmâde kılabilir miydiniz? Şu yediğiniz meyveleri, hurmaları, bitkileri yaratabilir miydiniz? Haydi bir tek bitki yaratın bakalım. Bir elmanın sadece bir

çekirdeğini yaratın bakalım da görelim. Bırakın bir insan yaratmayı, bırakın kendinizi var etmeyi, saçınızın bir telini yaratın da görelim. Bir tırnağınızı yaratın da görelim.

Öyleyse söyler misiniz, Allah'ın bunca nimetlerini nasıl yalan sayabilirsiniz? Rabbinizin güç ve kudretini nasıl yok farz edebilirsiniz? Nasıl oluyor da tüm bu nimetlerin sahibine karşı böyle vurdumduymaz bir tavır sergileyebiliyorsunuz? Nasıl oluyor da O'na teşekkürden, O'na kulluktan yan çizmeye kalkışabiliyorsunuz? Nasıl oluyor da Allah'ın bunca nimetleriyle bir hayat yaşadığınız halde O'na başkalarını ortak etmeye kalkışabiliyorsunuz? Unutmayın ki tüm bu nimetlerle bir hayat yaşadığı halde, nimetlerin sahibinin istediği bir hayatı yaşamayanlar nimetleri yalan sayanların ta kendileridir.

'Ni'met' sözlükte, her türlü iyi hal (durum) demektir. Geniş an-lamıyla nimet; hayatın güzel ve hoş olması, geçim yönünden geniş ol-mak, manevî olarak rahat olmak anlamına gelir. Nimet kelimesinin içerisinde, iyilik, mutluluk, ihsan, bağış, hayırlı mal ve servet, her türlü güzel durum manaları bulunmaktadır. Türkçe'de başta ekmek olmak üzere, yiyecek, içecek ve ihtiyacı karşılayan şeylere 'nimet' denildiğini hatırlayalım. Aynı kelimeden gelen in'âm; nimet verme, nimetlendirme demektir. Kur'an'da bir sûreye (altıncı sûre) adını veren 'En'âm', ken-dilerinden faydalanılan deve, davar ve sığır gibi hayvanlara denmek-tedir. Yine aynı kökten gelen 'naîm' pek çok nimet anlamındadır. Cennet'te mü'minlere haddinden fazla nimet verileceği için, oraya 'Naîm cenneti' adı verilmektedir. Kur'an'da 'nimet' kelimesi sık sık geçmektedir ve Allah'ın insana verdiği bağışlar hatırlatılmaktadır. İnsanın sahip olduğu her türlü imkân, yetenek ve varlık, aslında Rabbinin ona verdiği nimetlerdir. Bu nimetlere akıl ve aklın işlevleri girdiği gibi, bedenin düzgün olması, kullandığı eşyalar, yeryüzü ve onun üzerinde yararlanılan her şey, doğru yolu bulmak, rahat olmak ve benzeri her şey girmektedir. Nimet, aslında insanın tat aldığı durum, yani mutluluk demektir. Buradan hareketle insanın tat alarak mutlu olduğu her şeye nimet denmiştir.

Elinde dünyalığı olduğu halde, onu gereği gibi kullanamayan, ondan yeterli tadı alamayan, nimet içinde değildir. Allah'ın nimet ver-mesi, bir anlamda, verdiği şeyin tadını tattırmasıdır. Canlı veya cansız bütün varlıklara verilen ve varlıklarını sürdürmelerini sağlayan şeylere 'rızık' denir ve bu hayvan veya insan için kullanılır. Ancak nimet keli-mesi yalnızca insan için kullanılmaktadır. Çünkü yediği, kullandığı, kavuştuğu şeyin tadını tam anlamıyla almak yalnızca insana ait bir olaydır. İnsana verilen nimetler ya dünyalıktır ya da âhiretliktir. Dünya-da ulaşılan nimetler de iki çeşittir: Allah vergisi nimetler; Çalışılarak elde edilen nimetler. Allah vergisi (vehbî) nimetler de ya maddî olur veya mânevî. Ruhun bedene üfürülmesi, yani can verilmesi, akıl ve zekânın işe yaraması, düşünme, konuşma, akletme, vicdan ve iç duy-

gular, anlama ve ifade etme gibi yetenekler birer vehbî nimettir. Vücu-dumuz, vücudumuzdaki bütün organlar, bunların işe yaraması, kuvvet ve hareket yeteneği yine birer nimettir.

Çalışarak elde edilen nimetlerin başında iman gelir. İlim sahibi olma, ahlâkı güzelleştirme, doğru olma, itibar sahibi olma, mal ve mülk kazanma gibi şeyler, nimet olan şeylerdir. Âhiret nimeti ise, Al-lah'ın bağışını kazanarak nimetler yurdu Cennete kavuşmadır. Bu anlamda insanlar Allah'ın nimetlerini saymaya kalksalar sayamazlar. Çünkü Allah'ın insana verdiği nimetler sayısızdır. Yenilen ve içilen bü-tün rızıklar, sahip olunan ve kullanılan bütün eşyalar, tabiatın verdiği her şey, insanın bütün yetenekleri, hayatın devamını sağlayan her şey Allah'ın insana verdiği nimetlerdir. Bunları kim sayabilir?

Değerli nimetlerin başında; yaşama hakkı, hürriyet hakkı, inanma, vicdan sağlığı, öğrenme ve kazanma hakları gelir. Bunlar da Allah'ın insana ihsanıdır. Hidâyet, yani doğru yolu bulma imkânı ise en büyük nimettir. Allah'ın bu yolu insanlara vahy veya peygamberle göstermesi de onlar için muazzam bir nimettir. Nimet ayrıca, insana her türlü faydanın sağlanması, her türlü zararın ondan giderilmesidir.
İnsana düşen, kendisine sayılamayacak kadar çok bağışta bulunan nimet sahibi Allah'ı tanıması ve kendisine nasip edilenlere hakkıyla şükretmesidir. Bunun yanında müslümanlar, kendilerine rızkın ve ni-metlerin ulaşmasına sebep olanlara da teşekkür etmeyi bilmelidirler. Kullara teşekkür etmesini bilmeyen, zaten Allah'a şükretmesini bil-mez.

Eğer nimet, dini için imkân sağladığı ve ilimle ibadetle meşgul olup Allah'a yaklaşmasına sebep olduğu için kul seviniyorsa, bu tam şükür olur. Bunun özelliği, dünyada kendisini ilim, ibadet ve hak yol-dan alıkoyan her nimete üzülmek, onu nimet olarak bilmemek, belki de o nimetin geri alınmasını nimet bilip buna şükretmektir. Kişiyi Al-lah'tan uzaklaştıran hiçbir şey, o kişi için nimet olamaz! Gerçekte ni-met, âhiret saadetidir. Bunun dışındakilere nimet ve mutluluk demek, ya yanlıştır veya mecazdır. Âhirete yardım etmeyen dünyevî mutlulu-ğa, rahat ve zevklere nimet ismi vermek böyledir. Dünyada yaratılan her şey, ancak insan onunla âhiret saâdetine ersin, Allah'a yakınlığı elde etsin diye kula bir âlet/araç olarak yaratılmıştır. Her insan, tâa-tinin oranında, tâatte kullandığı sebeplerle Allah'ın nimetine şükreder.
Her nimetin şükrü, kendi cinsinden yapılır. Malın şükrü, zekât ve sa-daka vererek; ilmin şükrü, onunla amel edip, başkalarına da öğrete-rek, vücudun şükrü, onu Allah yolunda kullanarak yerine getirilebilir.

Allah korusun da işte Rabbimizin bize lütfettiği bunca nimet, bunca imkânların arasında sürekli şikâyet eden, ama bir türlü şükretmeyen bir toplum

olduk. Her taraftan şikâyetler yükseliyor. Herkes durumunu birilerine şikâyetle meşgul. Haline şükreden insan kalmadı.

Hep kendimizden yukarıdakilere bakıyoruz, şunlara şunlara şunlar verilmiş, ama bize verilmemiş diyor ve doyumsuz oluyoruz. Kanaatsiz oluyoruz. Halbuki biraz da kendimizden aşağıdakilere bakabilsek o zaman ne büyük nimetler içinde yüzdüğümüzü anlamakta güçlük çekmeyeceğiz. Bakın Riyâzu's Salihîn isimli eserde peygamber efendimiz bu konuda şöyle buyuruyor:

"Dünya konusunda hep kendinizden aşağıda olanlara bakınız, sizden üstün olanlara bakmayınız. Bu elinizde olan nimeti hor görmemenize en uygun yoldur"

Bizden üstün olanlar, bizden aşağı olanlar… Bizden daha çok verilenler, bizden daha çok huzurlu gibi görülenler, bizden dünyası çok, malı çok, dünyadan kendisine ayrılan payı bizden daha fazla olanlar, bizden daha az olanlar var. Biz de bizden daha aşağı olanlara bakıverelim. Ne fark eder? Niye üstümüzdekilere, niye bizden fazla verilenlere bakacakmışız? Rahatımızı kaçırmak mı istiyoruz? Ne kârımız olacak da? Bize hiçbir faydası olmayacak böyle bir bakışa neden teşebbüs edelim? Bizden daha az olanlara bakacağız, böylece Allah'ın bizde olan, elimizde olan nimetlerini hor görmeyeceğiz. Nelere sahip olduğumuzu daha iyi anlamış, görmüş olacağız.

Benim aylık gelirim şu kadar, eh onu da bulamayanlar var ya. Ben yılda şu kadar et yiyebiliyorum, eh onu da bulamayanlar var ya. Benim elbisemin kalitesi, eh onu da bulamayanlar var ya. Benim evimin tefrişi, ısınma ya da barınma şeklim, eh onu da bulamayanlar var ya desek ne kadar rahat olacağız değil mi? Yâni kendimizden daha aşağıdakileri gördükçe egosunu tatmin edecek; "oh olsun size! Sizler benden aşağıdasınız! Mahvolun, kahrolun!" mu diyeceğiz? Hayır, ama Allah'ın bize verdiği nimetleri hor görmeyecek, o nimetlerle kulluk yapmaya çalışacağız Rabbimize. Aa! Meğer bende onlardan daha çokmuş, ben de birazını bu kardeşlerime vereyim diyebilecektir o zaman kişi.

Demek ki aslında insanlar dünyada imtihanda olduklarını biliyorlar, bu imtihandan başarıyla çıkmaktan yanalar, bunun bilincindeler, yarın Allah tarafından hesaba çekileceklerini fark ediyorlar, ama dünyaya olan bağlılıkları onları bu konuda yanlışlıklara sürüklüyor. Sanki dünyada her şeye rağmen kendilerini cenderede gibi hissetmeleri onları sıkıyor. Dünya zaten mü'minin zindanı değil mi?

Bakın şöyle bir hadis hatırlıyorum: "Dünyada hiçbir gün görmeyen, rahat ve huzur yüzü görmeyen bir mü'min cennete gittiği zaman Allah onu cennete

şöyle bir anlık bir girdirip çıkardıktan sonra soracakmış ona: “Kulum, sen bundan önce hiç sıkıntı çektin mi? Vallahi ya Rabbi, diyecekmiş hiç sıkıntı çekmedim. Cennete bir girdi çıktı adam, anında tüm sıkıntıları unutulacak. Tam tersine dünyada tüm istediklerini yerine getirmiş bir kafir şöyle cehenneme bir daldırılıp çıkarılacak, o da dünyada hiç gün görmediğini söyleyecektir.

Yâni ebedî hayata göre dünya hayatını bir kıyaslasanıza. Dün-yada bir adam kâfir olarak huzur ve sükun buluyorsa zaten cenneti dünyadır onun. Yaşayabildiği kadar yaşamak sevdalısı olacaktır elbette. Çünkü ölümüyle her şey bitecek. Ama müslüman dünyada ne kadar rahat ve huzur içinde olursa olsun, nihayet üç gün beş gün içinde çıkıp gideceği bir dünya. İşte o asıl cennet yanında bu dünyanın ne kadar boş olduğunu anlayacak ve ona göre hareket edecektir. Ama dünya hedef olunca, dünya cennet olunca o zaman ne yapacağımızı şaşırıyor, rahat ve huzur bulamıyoruz.

Kitabımızın ilk âyeti "Elhamdü lillâh" diye başladığı halde; ham di, şükrü unutan bir toplum olduk. Şükretmek için nimetlerin farkında olmak lazımdır. Günümüz insanı ise, bunca varlık içinde, öylesine nankör ve âsî ki... Çok şikâyetçiyiz. Toplum ve fert olarak karamsar ve aç gözlülüğün ıstıraplarıyla kıvranıyoruz. Şikâyetlerin başında geçim sıkıntısı var. Bu tabir, eskiden pek bilinmezdi. İnsanımız bugüne göre daha fakirdi. Fakirdi ama, gönlü zengindi. Kanaat denilen bir hazineye sahipti dedelerimiz. Dillerden şükür, zikir taşardı. ***"Kim benim zikrimden yüz çevirirse, şüphesiz onun sıkıntılı bir hayatı, geçim sıkıntısı olacak ve biz onu kıyamet günü kör olarak haşr edece-ğiz."***(Tâhâ,123)

Hamd ve şükür zikirdir. Zikirden yüz çevirmenin dünyadaki ce-zası sıkıntılar ve özellikle geçim sıkıntısı, âhiretteki cezası da nimetleri ve nimet vereni dünyada göremediği için kör olarak haşr olmak. Çözüm ise zikir ve şükürde: ***"Hatırlayın ki, Rabbiniz size: Eğer şükrederseniz, elbette size (nimetimi) arttıracağım ve eğer nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir! diye bildirmişti."*** (İbrahim, 7)

Şükür, maddî nimetlere yapıldığı gibi, daha çok manevî nimet-lere karşı yapılır. Nimetlerin en büyüğü de imandır. Hikmet, mârifet, ilim nimetleri, maddî nimetlerden daha büyüktür anlayanlar için. Kita-bımızın hamdle başladığını unutmamak, iman ve hidâyet gibi nimet-lere sahip olduğumuzu, başka problem ve eksiklerin çok da önemli ol-madığını, dilimizle ve tebessümümüzle şükür ve hamdi devamlı taşı-yarak gösterebiliriz. Çay ikram edene teşekkür eden kadirşinas kimse, hiç bunca nimet verene teşekkürü unutur mu? Bir insan, kendi ha-beri olmadan birinin sürekli kendi iyiliği için çalıştığını öğrense acaba ne yapar? Herhalde, önce kendisine bu iyiliğin niçin yapıldığını öğ-renmek ister. Sonra, bu yapılanlara kayıtsız kalmaz; en azından teşekkür eder. İşte şükrün bir anlamı da budur. Allah, bize bizim haberimiz olmadan iyilikler, güzellikler

veriyor. Ama biz, gaflet içinde yaşadığımızdan bunların farkında değiliz. Her şey biz insanlar için ayarlan-mış, uygun hale getirilmiş, emrimize verilmiş. Fakat insanoğlu bunların gelişi güzel, rasgele yapıldığını zannediyor. Bu uyumu, bu muazzam düzeni ve bunun sanatkârını fark etmek, Allah'a sonsuz teşekkürü gerektirir.

14-16. "O, insanı pişmiş çamur gibi kuru balçıktan yaratmıştır. Cinleri de yalın bir alevden yaratmıştır. Öyleyken; Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

Bu nankör insanı yaratan Allah'tır. Onu Allah yaratmıştır, hem de kupkuru bir balçıktan, bir çamurdan. Güneşte kurutulmuş cansız, kupkuru bir çamurdan yaratmıştır Allah onu. Fahhar, yani fırınlanmış, fırına sürülmüş çamurdan bir kap gibi. Bunlar insanın yaratılış devreleridir. Çünkü Kur'an-ı Kerîm'e baktığımız zaman Rabbimiz bir kısım âyetlerinde insanı topraktan yarattığını, yine başka âyetlerinde tînden, yine başka bir kısım âyetlerinde kokuşmuş bir çamurdan, bazı âyetlerinde de sarsardan yarattığını haber verir. Burada olduğu gibi kimi âyetlerinde de fahhar'dan yarattığını söyler. Anlayabildiğimiz kadarıyla bütün bunlar insanın yaratılış evreleridir ki, insan yaratılırken bu dönemlerin tamamından geçirilerek yaratılmıştır. Çünkü meselâ türab toprak demektir, tîn ise toprağın su ile karıştırılmasından sonraki şekline denir. Salsâl da su ile karışan o toprağın kokuşmuş şekline deniyor. Fahhar da o toprağın fırınlanmasına, fırında, yahut da güneşte kurutulmuş şekline deniyor. İşte Rabbimiz insanı böyle çeşitli merhalelerden geçirerek yaratmıştır.

O halde Rabbinizin hangi nimetini yalanlayabilirsiniz? Allah'ın verdiği nimetler sayılamayacak kadar çoktur. Bu nimetlerin sahibine şükür, insanlık borcudur, yaratılışın gereğidir. Şükür borcu iman ettikten sonra, bütün bir ömrü Allah'ın istediği gibi yaşamakla, nimet sahibinin rızâsı doğrultusunda hayat sürmekle yerine getirilir. Bir nimete kavuşulduğu veya kişiyi memnun edecek bir hayır ona ulaştığı zaman, 'şükür secdesi' yapmak müstehabtır. Rivâyet edildiğine göre "Peygamberimiz (s.a.s.)'e sevindirici bir haber geldiği zaman veya o-nun müjdesi verildiğinde hemen Yüce Allah'a şükür için secdeye kapanırdı." (Ebû Dâvud, Cihad, Hadis no: 2774)

Sâdi-i Şirâzî, Gülistan'ın dibacesinde; ***"Bir insan, her nefesinde Allah'a karşı iki şükür borçludur."*** der. Bir soluk alıp vermede hayatını iki defa bağışlayan, iki defa can veren Allah'tır. Böyle bir Allah'a elbette dilinle, halinle, kalbinle, kalıbınla, teşekkür etmen icap eder. Bundan dolayı gerçek anlamda hamd ve şükürde bulunanlar çok azdır. ***"Kullarımdan şükreden ne kadar az!"*** (Sebe' 13)

Çok sevilen, çok sayılan bir zatın, bir padişahın hediyesi bize iki hususu düşündürür. Birincisi, o kimse tarafından bize verilen hedi-yenin maddî kıymet

ve değeridir ki, bu, ondan alınacak zevk ve lez-zet, sadece maddî değeri kıymetindedir. İkincisi ise, onun, çok saygın bir zatın, bir padişahın hediyesi olması hususudur ki, burada artık maddî değerin hiçbir kıymeti yoktur. Bu makamda önemli olan, bu ha-tıranın o saygın kişiye ait oluşudur. Böyle bir hediyeden alınacak zev-kin, öncekinden kat kat fazla olduğunu herkes kabul eder. Çünkü, bu hatırayla, onu bağışlayan zata bağlanılır, bu hediye, ikram edenle ya-kınlığın simgesi kabul edilir.

Bu örnekle anlaşılmaktadır ki, nimet verilen kimse, nimetten çok, nimet vereni hatırlamalıdır. Verilen nimetlerden yararlanmaktan daha çok önemlidir, nimet verenin bize önem verip, bağış ve ikramlarını sunması. Nimetten, nimet sahibine intikal edilmelidir; Araçlardan amaca, postacıdan mektup sahibine, aracıdan her şeyin gerçek sahibine; Ve bunca acziyet ve isyanımıza rağmen bize ihsan ve bağışından vazgeçmeyen gerçek mürebbimiz Rabbimize. O yüzden tüm nimetlerin sahibi olan zat, büyüklüğünden ve bize değer verdiğinden dolayı devamlı şükredilmeye lâyıktır. Şükür, sadakat makamıdır.

Allah insanlar için çeşit çeşit nimetler yaratmış, onlara yol gösterici olarak peygamberler gönderip kitaplar indirmiştir. Kendileri için kulaklar, gözler ve kalp var etmiş, ayrıca doğru yolda olsunlar ve dünya-ahiret saadetini kazansınlar diye emir ve yasaklarda bulunmuştur. Bütün bunların karşılığında insana düşen O'nun yolunda yürümek ve emirleriyle yasaklarının dışına çıkmamaktır. İşte hamd ve şükür budur. Allah'ın insanlardan insanlar için istediği budur. Yoksa, Allah insanların hamd ve şükrüne muhtaç olmadığı gibi, küfürlerinden de etkilenecek değildir. Hamdeden, şükreden kendi iyiliği için şükreder, hem dünyada, hem âhirette gerçek saadete erer. Allah, şükrünün karşılığında nimetlerini artırır ve kendisini mükâfatlandırır, yani O da kullarının şükrüne karşı şükredendir.

Dünya nimetlerinden çok âhiret nimetleri, maddî nimetlerden çok manevî nimetler için şükretmemiz gerekir. Allah'a şükretmek, bi-ze her iyiliği, her nimeti ihsan eden Allah'a karşı, bu ihsan ve nimeti vermesi yüzünden, yalnız sözle değil; fiil ile de ta'zim etmektir. Bazı insanlar, şükretmek için kendilerine çok büyük, özel bir nimetin gel-mesini veya büyük bir probleminin çözülmesini beklerler. Halbuki in-san her ânında sayısız nimetler içindedir. Hayatı, sağlığı, aklı, duyu-ları, nefes aldığı havaya varıncaya kadar sayılamayacak nimetler için-de yüzmektedir en şikâyetçi ve nankör insan bile. Bütün bunlar şükrü gerektirir. İnsan, nimetler içinde yüzerken bunların kıymetini anlama-yabiliyor; ama elinden çıktıktan sonra nimetlerin değerini anlayıp nan-körlüğünün cezasını çekiyor.

"İnsanı böyle bir topraktan yaratan Allah, cinleri de dumansız bir ateşten yaratmıştır." Tabii kitabımızın başka âyetlerinden anlıyoruz ki cinlerin yaratılışı insanın yaratılışından öncedir. Cinleri ve insanları böylece yaratan Rabbinizin

hangi nimetini, hangi gücünü, kudretini yalanlayabilirsiniz? Becerebilir misiniz bunu? Yalanlanabilir mi Allah? Yalanlanabilir mi Allah'ın nimetleri? İnsanı böyle basit bir çamurdan, basit bir topraktan yaratan, sonra ona bu güzel sûreti veren, ona aklını, fikrini, gözünü, kulağını, elini, ayağını veren, tüm azalarını en güzel bir biçimde yerli yerince yerleştiren Allah'ı ve O'nun nimetlerini nasıl yalanlayabilirsiniz? Sonra sizin görmediğiniz o cinleri dumansız bir ateşten yaratan Rabbinizi nasıl yalan sayabilirsiniz?

Hayat bir nimettir. Hayatın devamını sağlayan her şey birer ni-mettir. Allah'ın zatını idrak etmek bir nimettir. İman ise bir insan için en büyük nimettir. Allah'ın bir kuluna iman nasip etmesi, ona olan ni-metini tamamlaması demektir. Şükrün başı Allah'ı bilmektir. Allah'ı Rab olarak bilen, O'nun nimet verdiğinin şuurunda olan bir kimse de O'nu sevmeye başlar. Allah'ı seven O'na ibadet eder, O'na hiç bir şe-yi şirk koşmayarak O'nun nimet verici olduğunu itiraf eder. Kul bu şu-urla eşi ve benzeri olmayan bir Rabbin önünde kulluk yaptığının, bir büyük lezzetle ülfet ettiğinin farkında olur. Bu nedenle Tevhid, yani Allah'ı hakkiyle birlemek şükrün zirvesidir. İnsan kul olarak her zaman fakirdir, yani her açıdan Allah'a muhtaçtır (Fâtır, 15). Çünkü O'ndan başka nimet veren yoktur. Hayatını sürdürebilmek için her zaman O'-nun yarattığı nimetleri tatmak zorundadır. Kul bu nimetlerin karşılığını da ancak ibadetle/kullukla yerine getirebilir. İnsan aynı zamanda, ha-ta ve günah içerisindedir. Günahkâr ise her an Rabbinin af ve mağfi-retine muhtaçtır. Bu açıdan Allah (c.c.) kulları hakkında Rahim ve Ğa-fur'dur. Rahim olan Allah kullarına nimet vererek ve ihsanda bulunarak merhamet etmektedir. Kul daima Rabbinin verdiği nimetler ile nef-sinin günahları arasındadır. Hasan-i Basrî diyor ki: "Ben nimet ile gü-nah arasında sabahlıyorum. Bundan dolayı nimeti şükürle, günahı ise tevbe-istiğfar ile hatırlamak istiyorum."

17-18. "O, iki doğunun Rabbi, iki batının Rabbidir. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

"Doğrusu Allah iki doğunun da, iki batının da Rabbidir." Doğuların ve bâtıların Rabbidir Allah. Doğudakilerin de, batıdakilerin de Rabbidir Allah. Tüm kâinatın ve tüm varlıkların sahibidir O. Tüm kâinat üzerinde yegâne hakim Allah'tır. Hal böyleyken Allah'ın hangi nimetlerine yalan dersiniz? Gözünüzün önüne serdiği şu kevnî âyetlerine bir bakın da, Rabbinizi ve nimetlerini nasıl yalan sayabileceğinizi bir düşünün.

19-21. "Acı ve tatlı sulu iki denizi birbirine kavuşmamak üzere salıvermiştir. Aralarında bir engel vardır; birbirinin sınırını aşamazlar. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

Kavuşmak, birleşmek üzere Allah iki denizi salıvermiştir. Suyu tatlı olan bir denizle, acı olan bir denizi salıvermiştir. Ama ikisinin arasına da bir engel, bir hail koymuştur. Rabbinizin koyduğu bu yasayla iki deniz asla

birleşmemektedir. Acı su, tatlı suya karışmamaktadır. Birbirleriyle kavuşmamakta, birbirlerinin sınırlarını asla aşmamaktadırlar. İşte görüyoruz denizlerin acı sularıyla tatlı suları birbirlerine karışmamaktadır. Denizlerin içinde, o acı ve tuzlu suların içinde akıp giden tatlı su kanallarının varlığını biliyoruz. Bunlar Rabbimizin koyduğu yasa gereği asla birbirlerine karışmamaktadırlar. Denizin dibine saldığınız borularla oradan tatlı sular çıkarıyorsunuz. Veya denizin sularıyla karanın suları birbirlerine karışmamaktadır. Rabbiniz sizin içebileceğiniz o tatlı sularınızın tadını bozmuyor. İşte bu da Rabbinizin size en büyük nimetlerinden biridir. Rabbinizin gücünü, kudretini gösteren en büyük alâmetlerden, delillerden biridir. Rabbinizin hangi nimetine yalan dersiniz?

22-23. "Bu iki denizden de inci ve mercan çıkar. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

O iki denizden inci ve mercan çıkar. O denizlerden inci ve mercan gibi takındığınız takı maddelerini, takı süslerini de çıkarıp sizin emrinize âmâde kılan da Allah'tır. Bu nimetlerini de size sunan Rabbinizdir. Öyleyse Rabbinizin hangi nimetlerini yalan sayarsınız?

24-25. "Denizde yürüyen dağlar gibi gemiler O'-nundur. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

Dışarıdan, ileriden baktığınız zaman dağlar gibi görünen gemileri, vapurları o denizlerin üzerinde yürüten, hareket ettiren, yüzdüren de Allah'tır. Onların deniz üzerinde durma yasasını, suyun onları kaldırma yasasını koyan da Allah'tır. Rabbiniz suya koyduğu o yasasını kaldırıverse, o yaptığınız gemiler hiçbir işe yaramaz. O denizler üzerinde dağlar gibi gemiler akıp giderken onlar Allah'ındır. Sizler gerek kendinizi, gerekse yüklerinizi onlarla taşırsınız. Havada yüzüp giden uçaklar da böyledir. Havada onların durma yasasını koyan da Allah'tır. Tıpkı kuşları havada tutan Allah olduğu gibi. O uçaklara da biniyor, çok uzak mesafeleri kısa bir sürede kat ediyorsunuz. O gemilerle de çok uzak mesafeleri aşarsınız. Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?

26-28. "Yeryüzünde bulunan her şey fânidir, ancak, yüce ve cömert olan Rabbinin varlığı bâkîdir. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

Şunu da asla unutmayın ki, yeryüzünde bulananların tamamı fânidir, ölümlüdür, sonludur. Yeryüzü ve içinde olanlar, gökyüzü ve içinde olanların tamamı fânidir. Bunların tamamı Allah tarafından var edilmiş ve Allah'ın koyduğu bir yasa gereği bir gün yok olmaya mahkumdur. Sakın onlara bağlanıp kalmayın. Denizler, dağlar, bulutlar, sular, aylar, güneşler, evler, barklar, mallar, mülkler, paralar, pullar bir gün yok olacak. Öyleyse yarın yok olacak fâni şeylere bel bağlayıp, bâkîyi unutmayın. Dünyaya ve dünyalıklara gönül verip,

onları hedef bilip, sakın âhiretinizi unutmayın. Hepsi, her şey bir gün bitecek, yok olacaktır. Bâkî olan, kalıcı, ölümsüz, sonsuz olan sadece Rabbinizdir.

Rabbinizin takdir buyurduğu bir gün gelecek her şey bitecek. Hayat, dünya, gökler, yerler bitecek. Bir gün gelecek dağlar yürütülecek, hallaç pamuğu gibi atılacak, denizler kaynatılacak, güneşin defteri dürülecek, yıldızlar yerinden sökülüp sağa-sola atılacak, ay sönecek, gökyüzü parça parça olacak, semâ bir maden gibi eriyecek. Öy-leyse bağlanmaya değmez bu dünyaya. Şu anda istifade ettiğiniz, he-def bildiğiniz, peşine takıldığınız, bunsuz olmaz dediğiniz tüm dünya nimetleri bir gün yok olacak. Bir gün gelecek her şey bir varmış bir yokmuş olacak. Yeryüzünde her şey bitecek ve sadece Rabbinizin vechi kalacak. Sadece azamet ve ululuk sahibi Allah'ın zatı kalacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah'a kalacaktır. Öyleyse Rabbinizin hangi nimetini, hangi ikramını, hangi gücünü, kudretini yalanlarsınız? Nasıl olur da fâniyi bâkîye tercih edersiniz? Nasıl olur da bir gün yok olacak şeylerin peşine takılır da Rabbinizin istediği kulluktan gafil olursunuz?

29-30. "Göklerde ve yerde olan kimseler her şeyi O'ndan isterler; O her an kâinata tasarruf etmektedir. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

Halbuki göklerde ve yerde olanların tamamı Allah'a muhtaçtır. Herkes ve her şey isteyeceğini Allah'tan istemektedir. Şu anda sahip olduklarınızın tamamını size veren Allah'tır. Varlığınız, eliniz, ayağınız, gözünüz, kulağınız, havanız, suyunuz, güneşiniz, gündüzünüz, geceniz, aklınız, fikriniz, yiyecekleriniz, içecekleriniz hepsi hepsi Allah'tandır. Sakın ha sakın, bütün bu nimetleri kendinizden sanmayın. Bunlara kendi kendinize sahip olduğunuz düşüncesine kapılmayın. Tüm bu nimetlerin sahibini unutmayın. Sakın kendinizi Allah'tan müstağnî görmeyin. Rabbinize karşı sorumluluklarınızı unutup bir hayat yaşamayın. Nankör olmayın, azgınlaşmayın. Rabbinizin gönderdiği vahiyden yüz çevirmeyin, Allah'ın âyetlerinden uzak bir hayat yaşamayın. Rabbinizin verdiği tüm bu nimetleri O'na isyanda kullanmayın. Kendi kendinizi yeterli görmeye kalkışmayın. Unutmayın ki şu anda yeryüzünde sahip olduklarınızın tamamı Allah'tandır. Hepiniz Allah'a muhtaçsınız. Makam sahipleriniz de, mal-mülk sahipleriniz de isteyeceklerini sadece Allah'tan istemek zorundadırlar.

Öyleyse isteyeceklerinizi sadece Rabbinizden isteyin. Kulluğunuzu sadece Rabbinize yapın. Sadece O'na dua edin. Sadece O'-nun istediği hayatı yaşayın. Sadece O'nun çektiği yere gidin. Sadece O'nu razı etmeye çalışın. Kullardan hiçbir şey istemeyin. Kullara kulluk etmeyin. Kulların yasalarını uygulayıp, onları razı etmeye çalışmayın. Kulları Allah'la aranızda aracı da yapmayın. Çünkü onlar da Rab-biniz tarafından yaratılmış sizin gibi aciz varlıklardır. Onlar da Allah'a muhtaçtırlar. Ne hayattakilerden, ne de ölmüş gitmiş olanlardan

hiçbir şey istemeyin, hiçbir şey beklemeyin. İsteyeceklerinizi hiç ölmeyen, ebedîyen Hayy olan, duaları işiten, bilen ve anında icabet gücüne sahip olan Allah'tan isteyin. O dururken kimden ne istenebilir ki?

O her an bir iştedir. Her an kâinatı tedbir ediyor. Her an dualara icabet ediyor. Her an bir zalimin defterini dürüp bir adâlet sahibini yukarı çıkarıyor. Her an mesajını reddeden, dinine savaş açan bir toplumu yerin dibine batırıyor. Her an yaratıyor, her an kullarına rızık veriyor. Her an kullarını koruyor. Her an kullarına merhamet ediyor. Her an kullarıyla diyalog halindedir. Yani kullarını yaratıp, köşesine çekilip, "Benden bu kadar, haydi bildiğiniz gibi yaşayın" diyen bir Allah değildir O. Dünya işlerine karışmayan bir Allah değil, her an kullarıyla ilişki içinde olan, her an kullarını gözetleyen ve kimin ne yaptığından haberdar olandır. Göklerin ve yerin tüm işlerini deruhte edendir. Öy-leyse Rabbinizin hangi nimetlerine yalan dersiniz?

30-32. "Ey insan ve cin toplulukları! Sizin de hesabınızı ele alacağız. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

"Ey insan ve cin toplulukları, sizi de hesaba çekmek için vakit belirleyeceğiz. Sizin hesabınızı da göreceğiz. Sizin hesabınızı da alacağız. Bir gün yaptıklarınızın hesabını görmek üzere sizi de huzurumuzda toplayacağız. Sakın ha öyle başıboş bırakıldığınızı sanmayın. Yok olup gideceğinizi, sümen altı edileceğinizi, hesaba çekilmeyeceğinizi sanmayın. Hayatınızı böyle bir zanna bina etmeyin."

Buradaki iki sekaleyn'den, iki ağırlıktan kasıt insanlar ve cinlerdir. Bu iki varlık kitabın sorumluluğunu, vahyin ağırlığını, kulluk mesuliyetini üzerlerine aldıkları için onlara ağırlık ifadesi kullanılmaktadır. Veya iradeli yaratılmalarından dolayı, kulluk şerefini üstlenmelerinden dolayı onlara iki ağırlık denmiştir. Yani insan ve cinlerin kulluğu Allah katında değerli olan, ağırlığı olan bir kulluktur. Ama öteki varlıkların kulluğu böyle değildir. Çünkü diğer varlıkların, dağların, taşların, göklerin, yerlerin, bulutların, yıldızların, meleklerin kullukları isyana imkânı olmayan bir kulluktur. Onların iradeleri olmadığı için, isyana imkânları olmadan mecburen kulluk yapmaktadırlar. Ama insanın kulluğu isyana imkânı varken yapılan bir kulluktur ve Allah katında değeri olan kulluk ta işte budur. Rabbimiz onları da hesaba çekeceğini anlatıyor. Rabbinizin hangi nimetini yalanlarsınız?

32-34. "Ey cin ve insan toplulukları! Göklerin ve yerin çevresini aşıp geçmeye gücünüz yetiyorsa geçin! Ama Allah'ın verdiği bir güç olmaksızın geçemezsiniz ki! Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

“Ey cinler ve insanlar topluluğu, haydi eğer becerebilirseniz, eğer gücünüz yetiyorsa göklerin ve yerin çevresini aşıp geçin. Haydi eğer gücünüz yetiyorsa Rabbinizin hesabından kaçıp kurtulun bakalım. Kaçabilir misiniz? Kurtulabilir misiniz? Allah size izin vermedikçe, Allah’ın verdiği bir güç olmadıkça nasıl geçebilirsiniz? Nereye kaçabilirsiniz? Nasıl kurtulabilirsiniz Allah’ın hesabından, sorgusundan? Kime sığınabilirsiniz? Nereye giderseniz gidin, nereye kaçarsanız kaçın orada Rabbinizi bulacak, Rabbinizin hükmüyle karşı karşıya geleceksiniz. Allah elbette sizin hesabınızı görecektir.”

Eğer gücünüz yetiyorsa semâların ve yerin kıtalarını aşın. Se-mâların ve arzın sınırlarını aşın bakalım, aşabilirseniz. Kaçın bir yerlere bakalım, kaçabilirseniz. Çıkın Allah’ın semâ ve arzından; terk edin Allah’ın mülkünü. Kaybolun, saklanın... Yapabilir misiniz bunu? Unut-mayın ki her yer Allah’ın mülküdür. Allah’ın egemenliğinin, hükümranlığının ulaşmadığı bir yer bulamazsınız. Kaçıp kurtulamazsınız Allah-tan. Diskalifiye edemezsiniz Rabbinizi. Allah’ın gücü olmadan, Allah’ın yardımı ve izni olmadan hiçbir zaman ne gökleri delip geçebilirsiniz, ne de yerin derinliklerine inip Allah’ın hesabından, Allah’ın sorgulama-sından kurtulabilirsiniz. Öyleyse aklınıza Rabbinizin hesabından kurtulmak gibi bir şey gelmesin. Böyleyken Rabbinizin hangi nimetini, hangi gücünü inkâr edersiniz?

34-36. “Ey insanlar ve cinler! Üzerinize dumansız bir alev ve ateşsiz bir duman gönderilir de kurtulamazsınız. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?”

“Ey insanlar ve cinler, unutmayın ki böyle bir kaçış esnasında üzerinize dumansız bir alev ve ateşsiz bir duman gönderilir ki, buna hiçbir zaman güç yetiremezsiniz.” Kaçmak istediğiniz zaman veya kaçma esnasında üzerinize bir ateş, bir bakır eriyiği, bir maden eriyiği dökülecek ki, asla ondan kaçıp kurtulmanız mümkün olmayacaktır. Öyleyse bırakın bu olmayacak hesapları da Rabbinize kul olmaya, Rabbinize teslim olmaya, Rabbinizin istediği gibi Müslüman olmaya bakın. Başka bir çıkar yolunuz yoktur. Gelin akıllarınızı başlarınıza alın da göklerin ve yerin Rabbi olan, göklere ve yere egemen olan, göklerde ve yerde ne varsa hepsinin sahibi olan Rabbinizin kitabına ve peygamberine teslim olun. Hiçbir zaman ne bu dünyada, ne de âhirette O’ndan kaçıp kurtulma şansınız yoktur. Unutmayın ki arz da Allah’ındır, semâvât da. Bu dünya da Allah’ındır, öbür âlem de. Tek Rabb, tek İlâh Allah’tır. Öyleyse Rabbinizin hangi nimetini yalanlayabilirsiniz? Değilse siz bilirsiniz:

37-38. “Gök yarılıp da, gül gibi kızardığı, yağ gibi eridiği zaman haliniz nice olur? Öyleyken, Rabbinizin ni-metlerinden hangisini yalanlarsınız?”

Gökyüzü yarılacak, gül gibi kızaracak, yağ gibi, maden gibi eriyecek ve kapı kapı olacak bir gün. Sizin için Rabbinizin koruyucu bir tavan kıldığı semanın semalığı bitecek bir gün. Göklerin Rabbinizin emrine boyun büküp

eridiği böyle bir günde sizin haliniz nice olur? Siz kime sığınırsınız? Kim korur sizi? Kim kurtarır sizi Rabbinizin huzuruna çıkmaktan? Kim kurtarır sizi Rabbinizin yargılamasından? Kim korur sizi Rabbinizin ateşinden? Yıkılmaz bildiğiniz o gökleri böyle parça parça eden Rabbinizin hangi gücünü, hangi kudretini yalanlayabilirsiniz?

39-40. "O gün ne insana ve ne cine suçu sorulur. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

"O gün hiçbir insan ve cin sorguya çekilmeyecektir. Hiçbir insana ve cine günâhı sorulmayacaktır. Hiçbir cin ve insan muhatap bile kabul edilmeyecektir. Böyleyken Rabbinizin hangi nimetini, hangi gücünü, kudretini yalanlayabilirsiniz?" Rabbimiz hesabın bir başka yönünü anlatıyor. Bakın bundan sonraki âyetiyle Rabbimiz onu şöylece ortaya koyuyor:

41-42. "Suçlular simâlarından tanınırlar da, alın saçlarından ve ayaklarından yakalanırlar. Öyleyken, Rab-binizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

Çünkü o suçlular, o günâhkarlar alınlarından, sîmalarından tanınmaktadırlar. O suçlular, o cehennemi hak etmişler, o Allah'ın gazabına maruz kalmış cinler ve insanlar görüntülerinden, sîmalarından tanınmaktadırlar. Onlar o gün alın saçlarından, perçemlerinden ve ayaklarından yakalanırlar. Zaten yüzlerini korkunç bir zillet kaplamış, gözleri fal taşı gibi açılmıştır. Kayıplarından, hüsranlarından ötürü insanlıktan çıkmışlardır. Dünyadayken Allah'a kafa tutan, Allah'ın dinine karşı müstekbir davranan, Allah'ın kitabıyla ilgi kurmayan, Allah'ın elçilerini yalanlayan, Allah'ın istediği Müslümanca bir hayata yanaşmayan bu zalimler şimdi suspus olmuşlar, yüzleri simsiyah kesilmiş, üzerlerini korkunç bir zillet kaplamıştır. İşte o zalimler bu zillet içindeki görüntülerinden tanınacaktır. Kendilerine hiçbir şey sorulmadan, muhatap bile alınmadan alınlarından ve ayaklarından bağlanarak cehenneme atılacaklardır. Hal böyleyken Rabbinizin hangi gücünü yalanlarsınız?

43-45. "İşte suçluların yalanladıkları cehennem bu-dur. Onlar, cehennem ateşiyle kaynar su arasında dolaşır dururlar. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

"İşte mücrimlerin, suçluların yalanladıkları, yalan saydıkları, yok farz ettikleri, ciddiye almadıkları, hesaba katmadıkları cehennem budur." İşte dünyada Allah'a savaş açarak, Allah'ı ve dinini, Allah'ı ve hayat programını reddederek kendi hevâ ve hevesleri istikâmetinde bir hayat yaşayanların yalanladıkları cehennem... İşte şu anda gözlerinin önünde duruyor. İşte hayatlarını cehennemin, azabın, sorgulamanın, dirilişin yokluğu inancına bina edenler şu anda inkâr ettikleri, olmaz dedikleri cehennemle karşı karşıya gelmişlerdir. Haydi bakalım yalanladığınız, gelmez dediğiniz, olmaz dediğiniz o cehenneme girin de nasılmış bir görün. Bir bakın bakalım şimdi ne

diyeceksiniz? Şimdi nasıl yorumlayacaksınız? Gerçekten var mıymış, yok muymuş? Yalan mıymış, gerçek miymiş?

Onlar orada o cehennem ateşiyle kaynar su arasında dolaşır dururlar. Ateşle kaynar sular arasında döner dururlar. Ne zamana kadar? Sonsuza kadar, ebedîyen, hiç çıkmamacasına, hiç kurtulmamacasına. Ateşin hararetiyle soğuk bir su arayacaklar, serinletici bir pınar arayacaklar. Pınarlar görecekler, su bulduk ümidiyle onlara koşacaklar, hararetlerini söndürebilmek için çılgınca gidecekler, ama varıp görecekler ki kaynar su. Çaresiz içecekler onu ve susuzluk hastalığına yakalanacaklar. İçtikçe içen ve bir türlü doymayan develere dönecekler. İçtikleri kaynar su bu sefer onların midelerini parçalayacak, barsakları parçalanacak arkalarından çıkacak. İşte böyle devam eden bir hayat. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?

Kâfirler, zalimler, suçlular için bunlar vardır. Ama tabii âhirette olanlar sadece bunlar değildir. İkili bir anlatım özelliğine sahip olan Rabbimizin kitabı, bakın bundan sonra cennete gidecek kullarının durumlarını anlatmaya başlayacak:

46-47. “Rabbine karşı durmaktan korkan kimseye iki cennet vardır. Öyleyken Rabbinizin nimetlerinden han-gisini yalanlarsınız?”

Rabbine karşı durmaktan, Rabbine karşı gelmekten, Rabbiyle çatışma içine girmekten korkan kimseler için de iki cennet vardır. Rabbinin huzurunda durmaktan korkan, Rabbinin huzurunda O’nun sorgulamasından korkan, Rabbin huzurunda vereceği hesabın endişesiyle tir tir titreyen kimseler için iki tane cennet vardır. Yani dünyadayken Allah kontrolü altında, Allah murâkabesi altında olduğunun farkında olarak, sürekli Allah’ın kendisini gözetlediğinin bilincinde olarak bir hayat yaşayan, Allah beni görüyor, Allah beni işitiyor, Allah be-nim yaptıklarıma şahittir diyerek tavırlarını ona göre ayarlayan, sözlerine dikkat eden, hayatına dikkat eden kimseler için iki cennet vardır, diyor Rabbimiz. Rasûlullah Efendimizin bir hadislerinin beyanıyla, “ihsan makamında olan, kendisi Allah’ı görmese bile Allah’ın her an ken-disini gördüğü şuuru içinde bir hayat yaşayan mü’minler için iki cennet vardır.”

Yarın Allah huzurunda, Allah mahkemesinde durup tüm yaptıklarının, yaşadığı hayatın hesabını verme konusunda tir tir titreyen, “ya Rabbimi razı edememişsem? Ya Rabbimin istediği gibi ameller işleyememişsem? Ya Rabbimin gazabına maruz kalırsam? Ya amellerim beğenilmez de cehenneme yuvarlanırsam?” diye Allah huzurundaki hesabın korkusu içinde Rabbine lâyık ameller işlemeye çalışan mü’minler için iki cennet vardır, buyuruyor Rabbimiz.

Ya da Rabbinin makamından korkanlara, Rabbinin konumundan korkanlara iki cennet vardır. Yani bu dünyada Allah karşısında kötü bir konuma

düşmekten korkanlara iki cennet vardır. Toplum karşısında, ana-baba, âdetler, konu-komşu, âmir, müdür, moda, yönetmelikler karşısında kötü bir konuma düşmekten değil, Allah karşısında kötü bir konuma düşmekten korkanlar… Yani "el âlem ne der acaba? İnsanlar benim hakkımda ne düşünürler acaba? Müdürüm, âmirim ne der acaba?" değil de, "Rabbim ne der acaba?" diye korkan, Allah karşısında kötü bir duruma düşmekten, Allah'ın hoşnutluğunu, Allah'ın rızasını kaybetmekten, Allah'ı üzmekten ve darıltmaktan tir tir titreyen mü'minler için iki cennet vardır. Yaptığı her işinde, her eyleminde sadece Allah'ı düşünür ve O'nu hesap edenler için iki cennet vardır, diyor Rabbimiz. Öyleyse Rabbinizin hangi nimetini yalan sayarsınız?

48-51. "Bu iki cennet türlü ağaçlarla doludur. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? Bu cennetlerde akan iki kaynak vardır. Öyleyken, Rabbi-nizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

Bu iki cennetin ikisinde de türlü türlü ağaçlar vardır. Çeşit çeşit meyve ağaçları, güzel yeşillikler vardır. Böyle iken Rabbinizin hangi nimetini yalanlarsınız? Yine o cennetlerde akan kaynaklar, nehirler, ırmaklar vardır. Ya zeminlerinden ırmaklar akan cennetler, ya da o mü'minlerin kendi taht-ı tasarruflarında ırmaklar akıp giden cennetler vardır. Kendi emirlerine verilmiş, kendi arzularına âmâde kılınmış bal, su, süt ve şarap ırmakları vardır o cennetlerde.

İşte cennetlik mü'minlerin durumu ve işte cehennemliklerin durumu… İşte Allah için yaşanan bir hayatın sonucu ve işte Allah'ı hesaba katmadan yaşanan bir hayatın sonucu… İşte bu âyetlerde sonuçları, âhiretleri bakımından mü'minlerle kâfirler arasında bir değerlendirme görüyoruz. Âkıbetleri yönünden mü'minlerle kâfirler birbirlerinden farklıdırlar. Dünyada dünya nimetlerinden istifade açısından her iki taraf da birbirine benzerken, yaşadıkları bu hayatın sonunda karşılaşacakları âkıbetler açısından farklıdırlar. Mü'minler altlarından ırmaklar akan cennetlere uçarlarken, kâfirler de cehenneme akacak, cehenneme dolacaklardır. Velâyetlerini Allah'a verip hayatlarını O'nun belirlediği yasalar çerçevesinde yaşayanlar velîlerinin kendilerine hazırladığı konaklara yerleştirilirken, velâyetlerini Allah'a vermeyerek kendi ellerinde tutanlar, kendi hayatlarını kendileri düzenlemeye kalkışanlar, ya da velâyetlerini Allah'tan başkalarına verip onların kendileri adına belirledikleri yasalara tâbi olanlar da sonunda velîlerinin gittiği yere gitmek zorunda kalacaklardır. Çünkü o velîlerin hiçbirisinin o kullarına sunabilecekleri cennetleri yoktur.

Bütün bunları duyduktan sonra gerçekten insanın aklı almıyor. Bütün bu müjdeleri, bütün bu nimetleri duydukları halde bu insanlar nasıl kâfir olabiliyorlar? Gerçekten anlamak mümkün değil... Rabbi-mizin kitabında haber verdiği bütün bu nimetler, bütün bu lütuflar kâfirlerin kulağına gittiği, kâfirler

bunları duydukları halde, hayret ki yine de âhireti inkâr etmeye sebep bulabiliyorlar. Hayret ki, cenneti gündeme almadan bir hayat yaşayabiliyorlar.

52-53. "Bu cennetlerde her türlü meyveden çift çift vardır. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

Yine bu cennetlerde her çeşit meyveler vardır. Meyvelerin her türü, her çeşidi vardır orada. Üzümünden narına, portakalından muzuna, kayısısından şeftalisine ve de şu anda bizim bilmediğimiz, ancak orada görüp bileceğimiz her çeşit meyveler vardır. İnsanın canının çektiği, iştahını kabartan her tür meyveler. Hem o meyvelerin dev-şirimi hazırdır. Yani ne çağla, ne çiçek, ne de korukta değildir, solgun, çürük de değildir. Kitabımızın bir başka âyetinin beyanıyla böyle dökme, zibil gibi meyveler vardır orada. Her tarafa dökülmüş, yayılmış, istediğiniz kadar alabileceğiniz, yiyebileceğiniz meyveler… Hemen koparılmaya, devşirilmeye, yenilmeye hazır meyveler... Ulaşımında güçlük olmayan, ellere uzak olmayan, dikeni, budağı, çekirdeği olmayan, insana zahmet vermeyen meyvelerdir onlar… İstedikleri miktarda, özellikte, tatta, renkte, istedikleri büyüklükte ve olgunlukta meyveler vardır onlar için. Öyleyken Rabbinizin hangi nimetini yalanlıyorsu-nuz?

54-55. "Orada, örtüleri parlak atlastan yataklara yaslanırlar; iki cennetin meyvelerini de kolayca toplarlar. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

Orada o mü'minler örtüleri parlak atlastan yatakların, döşeklerin, minderlerin, sergilerin üzerine oturacaklar. O oturdukları sergilerin iç astarları ipekten olacak. İçleri böyleyse, varın siz bir de dışarıdan görünen kısımlarını düşünün. Bu iki cennetin meyveleri de yaklaştırılmıştır. İnsanların hemen koparabilecekleri kadar onlara yakınlık kazandırılmıştır. Eğer ayakta iseler çok yakınlarına, oturuyor, ya da yatıyorlarsa ellerine, ağızlarına yakınlaştırılmıştır. Meyveler onlara doğru sarkmış, eğilmiş kendilerini o mü'minlere arz etmişlerdir. Mü'minler dünyada olduğu gibi asla orada onlara ulaşabilme zahmeti çekmeyecekler. O halde Rabbinizin hangi nimetini yalan sayarsınız?

56-59. "Oralarda, bakışlarını yalnız erkeklerine çevirmiş, daha önce ne insan ve ne cinlerin dokunmuş oldu-ğu eşler vardır. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? Onlar yakut ve mercan gibidirler. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

Orada yine gözlerini, gönüllerini, bakışlarını sadece kocalarına, efendilerine çevirmiş, gözleri efendilerinden başkasını görmeyen, gönülleri efendilerinden başkasına kaymayan eşler, kadınlar vardır. Kocalarına düşkün, efendilerine meftun kadınlardır onlar. Kocalarına olan sevgilerinden, aşklarından, hicaplarından, hayâlarından, iffetlerinden ötürü gözlerini sadece kocalarına çevirmiş, gönüllerini onlara vermiş, onlardan başkasını hiçbir zaman görmeyen kadınlardır onlar.

Veya bir başka mânâsıyla kocalarının bakışlarını, arzularını sadece kendi üzerlerine çekmiş kadınlar vardır orada. Kocalarını baş-kalarına bakmayacak biçimde sükûne erdirmiş güzeller güzeli kadınlardır onlar. Rabbimiz bu dünyada kendisine kendisinin istediği gibi kul olmuş, kitabına, kendi yasalarına teslim olmuş, takva ve teslimiyet içinde Müslümanca bir hayatın kavgasını veren ve sonunda cenneti kazanan mü'mine hanımlara orada, o cennette öyle bir güzellik verecek ki, orada kocaları onlardan gözlerini ayıramayacaklardır. Onlara baktıkları zaman başka hiçbir kadına bakma gereği duymayacaklardır. Tarifi imkânsız olan o güzellikleriyle o mü'mine hanımlar, kocalarının bakışlarını sadece kendi üzerlerine çekeceklerdir.

Bu kadınların orada üç özelliliğinden söz ediyor Rabbimiz. Bunlardan birincisi iffet ve hayâ özelliğidir. Dünyada iffet ve haya sahibiydiler onlar, orada da iffet ve hayâ abidesi olacaklar. Dünyada Allah'ın istediği gibi tertemizdiler, orada da tertemiz olacaklar. Dünyada kocalarından başkalarına bakmıyor, bakışlarını aşağıya eğiyor, gazz-ı basar yapıyor, gözlerinin bakış alanını kocalarıyla sınırlandırıyorlardı, orada da bu temizliklerini sürdürecek, kocalarından başkalarına bakmayacaklar.

Veya bu temizliklerinin karşılığı olarak Rabbimizin kendilerine verdiği tarifi imkânsız güzellikleriyle kocalarının bakışlarını sadece kendi üzerlerine çekeceklerdir. Bir başka özellikleri de bunlara daha önce ne bir insan, ne de bir cin eli değmemiştir. Hiçbir cin, ya da insan bakışına muhatap olmamış, sanki onlar bir yerde saklanmış, muhafaza edilmiş, güneş görmemiş, hiçbir kimsenin bakışına açılma-mış, hiçbir gözün bakışı üzerlerine düşmemiş ve sadece kocaları için açılmış namuslu kadınlardır onlar. Durum böyleyken Rabbinizin hangi nimetine yalan dersiniz?

Sanki onlar akıllara durgunluk verecek, kalpleri durduracak güzellikte yakut ve mercan gibidirler. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? Bu dünyada Allah'ın istediği gibi bir hayat yaşayan mü'minlerin cennetteki mükâfatlarıdır bütün bunlar. Unutmayalım ki burada Allah'ın istediği gibi bir hayat yaşamayan erkekler de, kadınlar da bütün bu nimetlerden mahrum olacaklar. Burada Allah'ın istediği gibi tertemiz kalmayı beceremeyenler, harama uçkur çözenler tüm bu Allah nimetlerinden mahrum kalacaklardır. O zaman hesabımızı güzel yapmak zorundayız. Unutmayalım ki:

60-61. "İyiliğin karşılığı ancak iyilik değil midir? Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

İhsanın karşılığı ihsan olmaz mı? İyiliğin karşılığı iyilik değil mi-dir? Kulluğun ve itaatin karşılığı ihsan değil midir? Dünyada Rablerini görüyormuşçasına O'na kulluk yapanların, Rablerinin yasalarını çiğnememek, sınırlarını tecavüz etmemek, gazabına maruz kalmamak için bir ömür

çırpınanların karşılığı ihsan değil midir? Dünyada her an Allah kontrolü altında olduklarının bilincinde bir kulluk hayatı yaşayan, kendilerini, amellerini, niyetlerini, hayatlarını Rabblerine beğendirmeye çalışan kulların, muhsinlerin hakkı değil midir ihsan?

İhsan Allah'ı görüyormuşçasına Ona kulluk yapmaktır. İhsan tüm hayatı Allah huzurunda, Allah kontrolünde ve Allah için yaşamaktır. İhsan her an Allah'ın kendisini gördüğü şuuru içinde olmak ve yaptıklarının tümünü O'na lâyık ve O'nun adına yapmaya çalışmak demektir. Kişinin yaptığı her şeyi, attığı her adımı, konuştuğu her cümleyi Allah huzurunda Allah kontrolünde yapma şuuru içinde olmasıdır.

Rasûlullah Efendimizin bir hadislerinden öğreniyoruz ki; imanın en üstünü kişinin her nerede olursa olsun Allah'ı yanı başında bilmesidir. İnsanın bu şuuru elde etmesidir. Farz edin ki arabanızla bir yere gidiyorsunuz. Yanınızdaki arkadaşlarınızdan birisi; arkanda trafikler var! diye sizi uyarsa biraz daha dikkatli davranırsınız değil mi? Veya dükkanda ticaret yapan birisine; "maliyeciler burada!" dendiği zaman biraz daha farklı davranır değil mi? Veya; "bu yolda radar var!" İkazını alan bir sürücü biraz daha kendisine çeki düzen verecektir değil mi? İşte ihsan budur ve bu şuura eren kimse, her an Allah huzurunda ve Allah kontrolünde olduğunu bilen kimse tüm davranışlarına dikkat edecek, tüm yaptıklarını Allah'a lâyık yapmaya çalışacaktır.

İşte bu ihsan dediğimiz Allah'ı görüyormuşçasına O'na kulluk İslâm'ın en büyük kaidelerinden birisidir. İslâm tüm kanunlarını işte bu kaide üzerine bina eder. Siyasal, ekonomik, hukuki, içtimaî, ferdî ailevi tüm yasalarını bu esasın üzerine bina eder. İnsanların birbirleriyle münasebetleri, insanların diğer varlıklarla münasebetleri, insanların Rabbiyle münasebetleri, savaş, barış her şey bu esasa bina edilir. Tüm ilişkilerinde tüm kararlarında ve davranışlarında kişi kendisini yaratan, kendisini yaşatan Rabbinin huzurunda ve karşısında olduğunu unutmaz. Bütün kalbiyle bütün varlığıyla bütün benliğiyle, zahiriyle batınıyla, içiyle dışıyla, zamanıyla mekanıyla Allah huzurundadır.

Hani Allah'ın Resûlü Cibril hadisinde: ***"Her ne kadar sen onu görmüyorsan da O seni görüyor ya"*** buyuruyordu. İşte bu duygu insanın ruhunu, bedenini her şeyini kaplayan bir ürpertidir. Bu şuuru kavrayan bir mü'min her an Rabbinin basîret nazarının mevcudatın her zerresine nüfuz ettiğini iliklerine kadar hissedecek ve hayatına çeki düzen verecektir. Her şeyden haberdar olan her şeyi gören ve her şeye nüfuz eden gözün sürekli murakabesi altında bulunmanın korkusu içinde samimi bir kalple ona yönelecek, hiç bir zaman hiç bir eyleminin O'ndan gizli kalmadığını anlayacak, O'nun göremeyeceği bir harekette bulunmasının mümkün olmadığını kavrayacak, içini dışını temizleyip O'na lâyık hale getirecek, O'nun rızasını kazanmak için elinden gelen her şeyi yapmak için çırpınacaktır.

İhsan, hayatın her şeyinde ihsan. Hayatın her bir bölümünde ihsan isteniyor bizden. Savaşırken ihsan, öldürürken ihsan, ölürken ihsan, infak ederken ihsan, kurban keserken, yerken, yedirirken, namaz kılarken, oruç tutarken, haccederken, savaşırken, barışırken hep ihsan isteniyor bizden. Yani hayatı Allah için yaşamak isteniyor. İhsan budur işte. Hayatı Allah için ve Allah'ın gördüğü şuuru içinde yaşamak. İşte Allah böyle kendisini görürcesine kendisine kulluk yapanları sever. Allah'ın her an ve her zaman kendisini kontrol ettiğine inanan ve her an Allah huzurunda bir hayat yaşadığı bilincine eren bir müslüman elbette tüm yaptıklarını Allah'a lâyık yapmaya çalışacaktır.

Bu murakabe mü'mini tek başına iken de insanlar arasında iken de hiç bırakmayacak ve siyasetinde, iktisadında, ticaretinde, alışverişinde, dersinde, sohbetinde, almasında, vermesinde, küsmesinde barışmasında hep etkili olacaktır. Mü'min tüm hayatında sadece Rab-bine, Rabbinin rızasına teveccüh edecek ve böylece hep Allah huzurunda bulunduğunun şuurunda olan mü'minin tüm yaptıkları, tüm hayatı ibâdete dönüşecektir.

Şimdi böyle bir mü'minin yalan söylemesi, insanları kandırması, Allah'ın kendisinden istediği emirleri konusunda tembellik yapması, zarar olduğunu bildiği bir eylemi gerçekleştirmesi, Allah'ın kullarını günaha sokacak bir kıyafetle sokağa çıkması, yeryüzünde fitne ve fesada yönelmesi, çevresindekilere zulmetmesi asla mümkün olmayacaktır. Böylece her an ve her zeminde Allah tarafından ihata edildiğinin şuurunda olan mü'min kendisinden uzak olana asla teveccüh etmeyecek, kendisinden uzak olanlara dua etmeyecek, daraldığı bunaldığı zaman Allah'tan başkalarını imdadına çağırmayacaktır.

Bir de Rabbinin kendisine bu kadar yakın olduğunu bilen ve bunun şuurunda olan bir mü'min kendisini daima kuvvetli hissedecek ve şartlar ne olursa olsun hiç bir şeyden ve hiç kimseden korkmamayı becerebilecektir.

İşte dünyada muhsince bir hayat yaşayanlara tüm bu nimetlerini ihsanda bulunuyor Rabbimiz. Öyleyse Rabbinizin hangi nimetlerine yalan diyebilirsiniz?

62-63. "Bu iki cennetten başka iki cennet daha vardır. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

Bu iki cennetin dışında onlara iki cennet daha verilecektir. Onlar için iki cennet daha vardır. Bunlar oda içinde oda olabileceği gibi, cennet içinde cennet anlamına da gelebilecektir. Ya da verilen iki cennetin dışında ayrıca iki cennet daha verilecek demektir. Yani önceki verilen iki cennetin alt kademesi olarak onlara iki cennet daha verilecektir. Veya kitabımızın başka âyetlerinin beyanıyla mukarra-bûn, sabikûn, ashabu'l-yemin gibi özelliklere sahip mü'minlere çeşitli

derecelerde cennetler verilecektir. Öyleyse Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?

64-69. "Renkleri koyu yeşildir. Öyleyken, Rabbini-zin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? İkisinde de durmadan fışkıran iki kaynak vardır. Öyleyken, Rabbini-zin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? İkisinde de türlü türlü meyveler, hurmalıklar ve nar ağaçları vardır. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

Bu iki cennetlerde öyle yeşillikler vardır ki, koyu yeşildir onlar. Ağaçlar iyi sulandığı için sürekli kopkoyu bir yeşillik içindedir. Bakanların gözlerine sürûr, gönüllerine huzur verecek, bediî zevklerini okşayacak yeşillikte, tazelikte ve canlılıktadır. Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız? İkisinde de durmadan fışkıran, devamlı akıp duran pınarlar, çağlayanlar vardır. Hal böyleyken Rabbinizin hangi nimetini yalanlarsınız?

Yine o iki cennette de türlü türlü meyveler, hurmalıklar, nar ağaçları vardır. Bunların ilk bakışta görünüşleri dünyadaki hurmalara, narlara benzeyecek, ama yenildiği zaman onlarla hiç alâkası olmayan çok farklı tatlarda, çok farklı güzelliklerde olacaklar. Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?

70-73. "Oralarda iyi huylu güzel kadınlar vardır. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? Çadırlar içinde ceylan gözlüler vardır. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

Yine orada, o cennetlerde iyi huylu, güzel kadınlar vardır. Fitne-fesat, dedikodu, gıybet bilmez, itaatsizlik, serkeşlik tanımaz, tertemiz huylu kadınlar vardır. Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız? Bu nimetlerin hangisini göz ardı edip arkaya atabilirsiniz? Hangisini değersiz görebilirsiniz? Hangisini arzu etmezsiniz? Hangisini küçük ve değersiz görebilirsiniz? Aynı zamanda o hûriler, o ceylan gözlüler çadırların içindedirler. Çadırlar içinde ceylan gözlü dilberler vardır. Sadece çadırlarının içinde duran, o çadırlara mahsus, sadece erkeklerini gözleyen, gözlerinin siyahı çok siyah, beyazı da çok beyaz güzeller vardır. Sadece kocalarını gözleyen, sadece onlara hizmet eden, sadece onlardan zevk alan, sadece onlar için hazırlanıp süslenen dilberler vardır. Öyleyken Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?

74-75. "Oralara daha önce insan da, cin de dokunmamıştır. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

Daha önce hiçbir cin ve insan eli değmemiş tertemiz, bâkire kadınlardır onlar. Tıpkı dünyada olduğu gibi namus, iffet ve hayâ timsali kadınlardır onlar. Gözlerin görmediği, kulakların duymadığı, kimsenin güzelliklerini hayal bile edemeyeceği kadınlar… Hal böyleyken Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?

76-77. "Cennetlikler orada yeşil yastıklara ve harikulâde işlemeli döşeklere yaslanırlar. Öyleyken, Rabbini-zin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?"

Orada mü'minler ipekten yapılmış yeşil döşemelerin, harikulâde işlemeli yeşil yastıkların üzerine otururlar, yaslanırlar. Nâdide halıların üzerine yaslanıp otururlar. Dünyada insanların bir ömür boyu elde edebilmek için arkasından koştuğu halıların, döşemelerin üzerine otururlar orada. Keyif çatarlar, zevklenirler. Hiçbir sıkıntı çekmez, hiçbir mahrumiyet tatmazlar. Öyleyken Rabbinizin hangi nimetlerini yalan sayarsınız?

78. "Büyük ve pek cömert olan Rabbinin adı ne yü-cedir!"

İşte çok yüce, işte sonsuz ikram sahibi olan, lütfu ve ihsanına sınır olmayan, haşmeti, ululuğu da çok yüce olan Rabbinin ismi ne yüce oldu! Ne mübarek oldu! Ne bereketli, ne ulu oldu! Çünkü bütün bu nimetleri hazırlamak, bütün bu nimetlere güç yetirmek sadece ulu olan, çok yüce olan Allah'a mahsustur. Böyle bir Celâl sıfatına, böyle bir azâmete, böyle bir ihsan ve ikram özelliğine sahip olmayan birinin bütün bunları hazırlaması asla mümkün değildir. Güç kudret sahibi, celâl, ikram sahibi olmayan birinin ne böyle bir cehennem hazırlamaya, ne de böyle akla hayale gelmedik nimetler dolu bir cennet hazırlamaya gücü yeter.

Rabbimiz bu sûresinde mü'min kulları için hazırladığı cennetlerini ve nimetlerini anlattı. Sonra da buyurdu ki, işte böyle bir Allah'ın adı yücedir, işte böyle bir Allah'ın ismi mübarektir. Yüceltilmesi, mü-bâreklenmesi, tebrik edilmesi, kulluk edilmesi, teşekkür edilmesi gereken sadece O'dur. Velî kabul edilip kararları uygulanması, çektiği yere gidilmesi, adı yüceltilmesi, hamd edilmesi gereken sadece O'-dur. Allah tüm noksan sıfatlardan münezzehtir. İşte böyle bir Allah'a kul olmak, böyle bir Allah'ı dinlemek, böyle bir Allah'ın istediği hayatı yaşamak zorundayız. İşte kendimizi böyle bir Allah'a sevdirmek, beğendirmek, böyle bir Allah'ın gazabından korumak zorundayız.

İşte hayat, işte fırsat, işte dünya ve işte hayatın sahibi Allah... Buyurun, eğer cehennem istiyorsanız ona yönelik bir hayat yaşayın, yok eğer böyle güzel bir cennet istiyorsanız O'na kulluğa koşun, O'-nun istediği bir hayatı yaşamaya ve kendinizi O'na beğendirmeye çalışın. Yaşadığınız bu hayatın sonunda nereyi istiyorsanız ona göre he-sap yapın. Allah yardımcımız olsun. Vel hamdü lillahi Rabbi'l âlemîn.